

قسه يهك:

ريځخراوه جه ماوه ریی و پیشه ییبه کان . . . غیابی دیموکراسی؟!

تہما سلیمان

غیابی دیموکراسیدا بگه رتین تا ته سالی گرفته که پی بزانبین و بینای قسهی خومسانی له سهر بکهین، نه گهر وانه که یین ره هه ندیکی لهو چه شنه نه گرینه بهر، ناتوانین برهوا بکهین که (به لئ) غیابی دیموکراسی له پینکاته و سروشتی ریځخراوه کاندا له بنه رته ره ناماده بوونی خوی سه ماندوه و پرژۆهی (جه ماوه ری- پیشه یی) یه کانی تفلیج بوونی سهرجه م ریځخراوه (جه ماوه ری- پیشه یی) یه کانی لیکه توتوتوه و سهره نجام نه یاتوانیوه بن به به شینک له چین توتوتوه کان و له پشه وه هیسای کومه لئیک پینشکه وتوو ی مه ده دی.

تیسه دوو نمونه ی بهرجه سته کراوه مسان له دوو رهوشی له یه کدی جیاواز و دوو نه زمونی جیا جیا له بهر ده سته تاییه ت به ریځخراوه (جه ماوه ری- پیشه یی) له کوردستان، که قسه ی له سهر بکهین و غیابی دیموکراسی تایاندا خورد بکهینه وه. یه کم: نمونه نه زمونی شاخ دووم: نمونه نه زمونی شار جیا له وهی شاخ رهوشیکی تاییه ت و پیوستی رویره و بوونوه وهی رژیمه سهر کووت که ره کان بسوه و شارش بق (من) کورد سهره نجامی پرۆسه ی ره تکرده وهی ده سه لاتی توتالیتهاری (به عس) بووه، له هه ردوو حالته که دا، تیمه نه زمونی کردار مسان له سواری کساری ریځخراوه (جه ماوه ری- پیشه یی) چون یه که، به و اتایه ی له هه ردوو نمونه نه زمونه که دا (شاخ- شار) حزب خاوهی سهره تا و کوتایی دروست بوون و دامه زانندن یان دروست نه بوون و دامه زانندن ریځخراوه کان

بووه. کورترو روونتر ریځخراوه جه ماوه ری و پیشه ییبه کان له مالی سیاسی ته ته سسک نابابه تیانه سی حزبه کاندا پرژۆهی دروست بوونی و دامه زانندن یان یقارار کراوه و راگه یتراره و بسو حزب و له پینتا و حزب و بهرزه و نه دیبه کانیدا هاوون. نه گهر برهوا کردن بهم تیرواتینه هه ندی زه مته ت و گران بی، نه و ده توانسری له م سباقه دا نمونه یه کی بی رتوش به تیرواتینه وه: له دوای راپه رینی به هاری 1991 له گه که مانسه وه چه ندین حزب و ریځخراوی سیاسی دروست بوون و راگه یتراون، هه ر یهک لهو حزب و ریځخراوه پاش ماوه یه کی که له راگه یانندن دروست بوون یان راسته وخو نه ک یهک ریځخراو، به لکو چه ندین ریځخراو کومه له یان به ناوی چین و توتوتوه کانه وه راگه یانده و کسارو چالاکیان بق شه رعیه ت یندان یان کسردوه وک (لاوان، قوتاییان و خویند کسار و فیروزان، ناره تان و ژنسان و خانسان، ماموسه تان یان و نه نداز یاران و جووتیاران و کریکاران و پیشه وه ران و کارمه ندان و... هتسد) به بی نه وهی ته م ریځخراوه کی که دروست بوون یان له لایهن حزبه کانه وه راگه یه تراره و شه رعیه تیان پیندراوه و ده دی، ستافی ده سته ی بالاکانی شیان و تاروبن و تاکه کانی نهو چین و توتوتوه کی که به ناویانه وه قسه ده که ن و دروشم بهرزه ده که نه وه بریار درده که ن و بریار بوچ ده که نه وه، ناگایان لئیمان بی و دورو نزیک بیانسان هه ندی جار نسای ریځخراوه کان نزیکه له نسای حزبه کان

یاخود وه کو نه و وایه، ته نانه ت ریځخراوه ی وا هیه نه وه ندی گریدراوه به حزبه که یه وه ناتوانی بی گه رانه و بق مه رجه عی حزبی یهک قسه و ده سه تها وه بلن و به شساری یهک پرژۆه بکسا که ته نانه ت نه گهر یه قین بی له وهی که پرژۆهی ناوبرا له خزمه تی توتوتوتیک له توتوتوه کانی کومه له. واتا لیه رده ا بو مسان ده رده که وی که حزب دم راستی ته و ریځخراوه یه که ناومان هیئان و خو یان خاوهی هیچ سهره خویبه ک نهین، له کاتی که له بهرنامه راگه یتراره کاتیاندا: دنبا یهک پرژۆه و وشه ی جوان و شیرین ها تووه و ده وتری کار بسو یه ده سته هیئان یان ده کهین، له ناوی شیاندا له جار ی زیا تر باسی دیموکراسی ها تووه و باسی دیموکراتیزه کردنی کومه له ده کری. که وایه مسافی گشتمانه ته م راستیه بزانبین و به دقیقه ته لئین پروانین، چون؟ به پینی ته و تیگه یشتنه ی سهره وه مسان پینکاته و سروشتی ریځخراوه (جه ماوه ری- پیشه یی) کان، ته وار گریدراوه به پینکاته و سروشتی حزب و ریځخراوه سیاسی به کانه وه، وه کی تر پینکاته و سروشتیان حزبیانه یه و حزب خاوهی تیغ کرینی براتنیانه. حزبی ش نه وهی له خزمه تی بهرزه و نه دیبه کانی خویدا نه بی (نه وای بق ناوبرینی و پینی نا ئی برۆ پیشه وه، به مه ش ریځخراوه کان ده بیته ریځخراوی حزبی و دور ده که نه وه له وهی ریځخراوه ی (جه ماوه ری- پیشه یی) بن و کار بق به کرداری کردنی پرژۆهی به مه ده دی کردنی کومه لگا بکه ن و دیموکراسیه تیش بکه نه سیاقی پله یه کی برهوا پینکراویان له پینشوازی کردنسی رو دا و پینشها ت و پرژۆهی

بایه تی و پیوستی یاندا، که واپوو لیه ره هه ست به غیابی ته واری دیموکراسی له نیو ریځخراوه (جه ماوه ری- پیشه یی) یه کاندا ته واری دیساره و نمونه و نه زمونی شاخ نه گهر پاساسا و به زه برزه و نگی رژیمی توتالیتهاری (به عس) ده درایه وه، به لام نمونه ی نه زمونی دوی رایه برین له م بره و نه یاتوانی چوارچینه ی برکردنه وهی (شاخ) ی حزب به رامیه ر ریځخراوه ی (جه ماوه ری- پیشه یی) بگور ی به لکو له هه لپه یه کی به رفراواندا هه مان نمونه و نه زمونی (شاخ) بهرجه سته ده کری و ته سا دی گرتیه که نا ئوسکاوتر ده بی.

له م روانگه یه شه وه ده توانین بی زین نه وه یه ک که رایه برینی بهرجه سته کرد و پینی واپوو رایه برین ده روازی ها تنه دی خه ونه کانیته ی، ته مری هه مان ته و ریځخراوه ی که بریاره پرژۆهی کومه لئیک پینشکه وتوو خوش گوزهران و ژسانی مه ده نیانه بگه یه نه نه ناسو، پارژۆهی ته و ده روازیه بن، بوون به ته ر (بقه) یه که هه مان نه وه له چنگی هه لئین و... هتسد، ته مه یه غیابی دیموکراسی له نیو ته و ریځخراوه ی که کاردانه وهی هه مان ته و غیابه ی که مه به ستان بسو لهو قسه یه دا لئینی بدوین.

به بی تیگ و پینک شکاندن ی پینکاته ی ریځخراوه (جه ماوه ری- پیشه یی) یه کان و ره تکرده وهی سروشتی تیغ کری و دیدی حالی حازریان مومکین نیبه باس له ناماده بوونی دیموکراسی تایاندا بکری و بزیمه مالی دیموکراسی پینان بووتری هیسا بق کومه لئیک مه ده دی و پینشکه وتوو له ناینده دا.

تهر خانه

زیرک که مال

نامه

نامه جوړی نیوه روک و دارشته که هی هه جوینک بیت نه و سهره نجام هه بریبه له ناوگور کردنی خوشه ویستی و رازو نیاز له نیوان دوو هاووی و هوگری یه کتری، یاخود بریبه له داوا کردنی شیک یاخود مسافیک له لایهن نیه ری نامه کهوه بق نه و کهسه کی که داوا نامه جکه ناراسته ده کریت، هه ر بویش نامه جکه له وهی به شیه وه کی په نهانی پردیک و رایه لیه ک له نیوان دوو جه مسه ر دروست ده کات له هه مانگاندا ته و راستیه ش ده سه لمیته ت که نه گهر مرفه کان له ده رنه جمامی دروست بوونی دیواری ده سه لات و جوگرافیا نه توانان راسته و خوش روخساری یه کتر بینن نه و ده توانن له ریگای نامه و نووسین جوړیک له په یوه ندی دروست بکه ن. دیاره نامه ی شوړشگران و نه وانه ی میژووی نیمه یان به خوین و قیشک نووسیه وه نه گهر چی له دوونیدا جوړیک له خسته روی چه ند داواکاریه کی سروشتی و ناسایی و کومه لایه تی بیت، نه و له روی نیوه روک و رووخساردا هه لگری په یام و ده لاله یکی قول و مانداره، هه ر بویش پشتکوی خستن و نه خویندنه وهی نامه ی نه وان جکه له وهی دله مهن و پر له عیشق و نه وین و مانده وه کانسان مانه ووتر ده کات، له هه مان کاندا نه و پانایه کهوره و رووبه ره به رفراوانه شمان بق به دیار ده خات که روژگاری زالم و ده ورانی بی وه فایه له نیوان نه وان و ده سه لاتدا دروستی کردوه. کاتی که شوړشگره دیزینه کان هه ست ده که ن که و ده سه لات نیگای چاوه کانی خوی ناخاته سهر رووبه ری گوزهرانی نه وان و بهر ده یه کی تاریک و نه ستور له نیوان چاوی ناگایی خوی و ژبان و لاپه ره کانی میژووی شوړشگره دیزینه کان دروست ده کات و خوی ده چنه سهر بورجی عاج و نه وانیش ده خاته ناستی خوار خواره وه، هه ر بوینه ته م دیزینه له بر کراوانه به ناچار یه ریگای نامه وه هه ولئ نه وه ده دن زانی دل و کیشه و خواستی خوین بخانه بهر دم ده سه لات، نه و ده سه لایه کی که له رژه سه خه کاندا له گه ل نه واندا له زیز سابات و ره شمال و نه شکه ولتی یهک چاره نووسدا ده ژبا و نه مری دیواری چین و بورجی عاج و کیوی قافی له نیوان خوی و نه واندا دروست کردوه. روله دیزینه کان نیستا رابر دووی کهوره یان سه نگه ریگه و نه وان تاییدا شه له سهر به ها جوانه کان ده که ن.

له نیگای چاوه کانیان کونی نه وان ده خوینده وه که نامه ی نه وان ناخوینته وه. رور ده میکه و نیوانه نه وانه ی له شه ره نارواکاندا پانه وان دوی ته واپو بوونی شه ریش برۆزه یه کیان نابی بو نه وانه ی کاری چاکه، که ده ستیشان به رینه وه ی رووخسارانه ده شکیکن که به رده وهامی تیشکی خوین له سهر زه وی.

خوزگه ده سه لایش بق چرکه یه ک ده هاته نیو نیگای پیشه مرگه دیزینه کان ناگو له چاوی نه واندا رووخساری خوین و روژگاری پر له سه تم و نا عهاله تی ده بیین .

ماده بی هوش که ره کان و سهره نجامه خراپه کانی

ماده بی هوش / فریاد رهباتی

ماده بی هوش که ره کان ته و ماددانه که جه سته ی مرۆف سپر ده که ن و باری ناسایی واتا شعور (conscious) ته گوریت بق لاشعور (unconscious) که هه لسه که وتی بهر برسیاریتی له داب و نه ریت و نه خلاق (موزالیتی) له ده ست ده دات و که شیک له خه یال و دنبا یه کی خوش دور له راستی دیتته ناره وه که خه ویتکی قول و پر له گیزای ته م و مزای و ته و شتانه شی که خورافیات و راستی نین ده بیته به حه قیه ت و که سی له هوش چوو و هه ست ده کات که هه موو دنبا هی خویته ی و له واقعده ا ده توانیت هه موو خواست و ناره ووه کانی به دی به بیته ت به لام دور له لایهنه راستیه کی هوی ژبان، نه و مرۆفانه ی که له روی توانا و جه سته ییه وه بی هیژن و ناتوانن به ره و روی بسارگرانی قورسایه کانی ژبانی رژه تان یان بیبه ره په نا ده به نه بهر ته م ماددانه و خو یان له واقع ده رنه وه و میتشکی خو یان به م خه یاله کاتیانه مورتاح ده که ن که نه مه ش هه لئه تانندن نه نفسی خود و تیکدانی ته ندانه گرنگه کانی له شه چونکه ته م ده رمانه تیکه لاو به خوین ده بیته و میتشک به گوپری پیوست فه رمانه کانی جیبه چی ناکات و نه ندانه کانی رژه له دوی رژه رو له بی هیژ بوون ده کات.

نه وانه شی که باور یان به خو یان نیبه و بی هیوان له دا رژه و هیچ نه خشه و پرۆگرامیکی دیاری کراویان به خو یان نیبه په نا ده به نه بهر ته م ماددانه و رق و کینه یان به م شیه یه کی که م ده که نه وه له گه ل زیاد بوونی ریزه ی ته م جزره که سانه، باندی قاچاخ ی ماده به بی هوشکه ره کان به ره ده سیته ت و بازاریکی گهر م و گور دروست ده بیته که له نه نجامدا تاقمیکی که م قازانج ده که ن و نه خو شیه کی کوشنده ش له نیو کومه لدا بلا و ده که نه وه.

ریگای به کاره یان ته م ماددانه زوره هه ندی نیان له شیه وه ده که نه حه ییکی بچوک دایه و تسمیکی تاییه ت و خوشی هیه که سه رنج راهه کیشیت و خوینسی

مرۆف هه موو کات داوای ده کات، جوړیکی که یان به شیه وه سرنج له قو ل یان هه ر به شیک ی له ش ده ددریت و هه ندیکی که یان له شیه وهی ته زوز دایه و به لوت هه لئه مرۆدریت، هه ر یهک له م جزانه کاریگه ری تاییه تی هه یه و ماوه بی هوش کردنه که ده که ویته سهر ته و کهسه ی که به کاری ده بیته ت، هه ندیک هیه ده رننگ (مردمن) ده بیته و هه ندیکی که زو (مردمن) ده بیته و به شیه وه کی خیرا کاری تیده کات، سهرچاوه ی سهر کی دروستکردنی ته م ماددانه ده گه رپسته ره بق گولسی (خه شخاش) که گولیکی تاییه ت و له هه موو خاکیکدا گه شه ناکات، پاش نه وهی گوزانکاری به سه ردا دیت و تیکه ل به ماده ی تر ده کریت ته م ده رمانه ی لئ دروست ده کریت و له و لاتنانه ی که ته م جزره گولئ تیا گه شه ده کات بایه خی گرنکی هه یه و بوود چه یه کی سالانه ی باشی لئ ده که ویته وه.

هه ر به شیه وه کی ناسایش بو نی بکریت مرۆف گیز ده کات و له هوش خوی ده بات پاشماوه ی خراپی ته م ماددانه له و کاته دا ده رده که ویت که که سی له هوش چوو به ناگا دیته وه له گه ل به ناگا هه اتنه وه دا میتشکی قورس داده گریته و

ته عریب له پرۆگرامه کانی خویندن به م شیه وه ره ش نایه ته وه

عه تا سوله یی: کولیزی یاسا / زانکوی سلیمانی

بیکومسان له لای هه مومان ناشکرا ورونه که پرۆسه ی په روره وه خویندن تاییه ته ندیی خوی هیه له زور روه وه که و بهر زکرده وهی ناستی زانستی و کومه لایه تی و رۆشن بیری و هه سستی نه ته وایه تی و پینشختنی کومه لگا له سهرجه م بره واره جیا جیا کساندا. به لگه یه کی حاشا هه لئه گره ته و پینشکه وتن و ژبانه وه یه که ته مری کومه لگا کانی جیهان به خویبه ره بیبوویه تی له سبایه ی پرۆسه ی خویندن و په روره ده سهرچاوه ی گرتوه، دیاره ته و پینشکه ورتنه ش که بشته و ته ره راده یی که ته و ته قلیبه تی مرۆفایه تی ته ناستیک ته قه بولی نه کات.

گه لی کوردیش به سروشتی نه ته وایه تیه که ی گه لئیک زانست په روره و پینشکه و تنخواز و نوخواز بووه، بو یه هه رده م به هه موو جوړی له خه بات و هه ولئ نه وه دایه که له پینشکه ورتنی رژه گار دانه بریت، به لام جینی داخه ته و ولاتنه ی که کوردستان یان داگیر کردوه هه موو ریگه یه کیان گرتوه ته بهر بق نه وهی میلله تی کورد توشی دواکه و ترووی بکه ن، هه ر بو یه پرۆسه ی په روره وه خویندن یان له کوردستاندا به سیاسی ته عریب و شو قیتی خو یان به شیه وه کی ته و ته دارشته وه که مرۆفی کورد له خسته به ریت... نه گهر چی له رابردو ته واری ته م گونا هه گه ره یه له نه ستوی داگیر که راندا بی، به لام دوی رایه برین و له پاش دامه زانندنی حکومه تی هه ریم له کوردستاندا تارا به شیک ی گونا هه کان له نه ستوی خوماندا یه .

له راستیدا پرۆهی گوپری پرۆسه ی په روره وه خویندن له کوردستاندا ته رکی سهرشانی حکومه تی هه ریمه و پیوسته ده ست به چی هه ولئ نه وه بدری مه رامی سیاسی ته داگیر که ران له پرۆسه که دا پاک بکریته وه و له سهر شیه وه کی پینشکه و ترووی هاوچه رخ سهر له نوئ دابریژته وه. ته گهر چی له دوو ساله ی دوابی تواناره هه نگا و یکی بچوک بسریت و مه نه جه که کانی قونساغی سهره تایی و ناوه ندی بگوردریت.

وه کو پیوست نیبه و ناشکرایه مه نه جه که کانی خویندن وه کو زنجیر گریدراون به یه کتر له سهره تایی بق ناوه ندی و دواتر ناماده یی و زانکویه هه ندی جار په نا برداره ته بهر مه لزه مه و وانسه تاییه ت به لام هه رگیز پرۆسه ی ته عریب له پرۆگرامه کانی خویندن به م نالیه ت و شیه وانه ناگوردریت، به لکو جوړیک له سهر لئیشیواندن و ناخالی بوون دروست ده کات له لای قوتایی کورد به تاییه تی و کومه لگا به گشتی.